

Załącznik nr 1 do uchwały Nr 16/877/24
Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego
z dnia 4 września 2024 r.

RAMOWY PROGRAM OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Województwo Kujawsko-Pomorskie

Toruń, 2024 r.

	Wstęp	3
1.	Definicja przemocy domowej	4
2.	Podstawy prawne ramowego programu ochrony osób doświadczających przemocy domowej	8
3.	Cel programu	10
4.	Adresaci programu	16
5.	Podmioty realizujące program	17
6.	Zasady realizacji programu	20
7.	Ewaluacja	21

Wstęp

Przemoc to intencjonalne działanie lub zaniechanie jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienia i szkody. To negatywne, powszechne zjawisko występujące w Polsce i krajach europejskich wymaga podjęcia wielokierunkowych i spójnych działań w różnych dziedzinach w celu przeciwdziałania przemocy domowej. Interdyscyplinarność w przeciwdziałaniu przemocy domowej pozwala na kompleksową i efektywną pracę w celu niwelowania zjawiska przemocy. Zasada ta znajduje podstawę w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. 2024 r., poz. 424 z późn. zm.), a przejawia się w pracy funkcjonujących w każdej gminie zespołów interdyscyplinarnych, których skład osobowy winien zapewniać spójne, różnorodne, specjalistyczne i zindywidualizowane podejście do osób doznających przemocy domowej. W województwie kujawsko-pomorskim, jako jedynym w Polsce, funkcjonuje (także w oparciu o zasadę interdyscyplinarności) zespół specjalistów zajmujących się wsparciem dla osób doświadczających przemocy domowej w ramach Kujawsko-Pomorskiej „Niebieskiej Linii” Pogotowia dla Osób Doznających Przemocy Domowej, oferujący szerokie wsparcie w formie pomocy psychologicznej oraz prawnej.

Podstawę dla opracowania niniejszego programu ramowego stanowi przepis artykułu 6 ust. 6 pkt 3 ustawy z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. 2024 r., poz. 424 z późn. zm.), zgodnie z którym „Do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności: opracowywanie ramowych programów ochrony osób doznających przemocy domowej oraz ramowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową, a także ramowych programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową”.

Rozdział 1

Definicja przemocy domowej

Definicja przemocy domowej określona została w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej – w art. 2 ust. 1 (Dz.U. 2024 poz. 424 z późn. zm.). Zgodnie z nią, pod pojęciem przemocy domowej należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Jako osobę doznającą przemocy domowej, zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. 2024 poz. 424 z późn. zm.), określa się:

- a) małżonka, także w przypadku gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- b) wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków,
- c) rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków,
- d) osoby pozostającej w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- e) osoby pozostającej obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwa i ich małżonków,
- f) osoby wspólnie zamieszkującej i gospodarującej oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwa i ich małżonków,
- g) osoby pozostającej obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,
- h) małoletniego – wobec których jest stosowana przemoc domowa.

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. 2024 poz. 424 z późn. zm.), przez osobę doznającą przemocy domowej należy także rozumieć małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej wobec osób, o których mowa w ust. 1 pkt 2.

Ilekcioć mówimy o **osobie stosującej przemoc domową** – należy przez to rozumieć pełnoletniego, który dopuszcza się przemocy domowej wobec osób, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2 o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. 2024 poz. 424 z późn. zm.).

Przy diagnozowaniu występowania przemocy domowej bierzemy pod uwagę cztery kryteria:

- **nierównowaga sił** – dysproporcja siły gdzie jedna osoba jest silniejsza od pozostałych członków rodziny, osób bliskich i świadomie wykorzystuje swoją przewagę,
- **naruszanie godności i praw** – osoba stosująca przemoc narusza godność innych osób, wykazując zachowania takie jak poniżanie, wyśmiewanie, ośmieszanie,
- **intencjonalność** – działania osoby stosującej przemoc są celowe, cel najczęściej stanowi zdobycie kontroli nad innymi, czy też wymuszenie posłuszeństwa,
- **powodowanie cierpienia i szkód** – stosowana przemoc powoduje szkody psychiczne i fizyczne u osób jej doświadczających.

Przemoc a konflikt

Przemoc to wykorzystanie swojej przewagi nad drugim człowiekiem w wymiarze fizycznym, emocjonalnym, ekonomicznym i społecznym. Do przemocy dochodzi wtedy, kiedy osoba silniejsza powoduje szkody i cierpienie u osoby słabszej. Przemoc ma charakter intencjonalny, narusza prawa i dobra osobiste osoby wobec której jest stosowana.

Konflikt to sytuacja, w której występują różnice poglądów w danej sprawie, czemu towarzyszą silne emocje. Konflikty występują w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym. Charakteryzują się równowagą sił, gdzie obie strony są zdolne do obrony swoich racji i przekonań. Konflikt nie narusza praw drugiej strony i nie prowadzi do zawłaszczenia władzy i kontroli po jednej stronie. Dialog jest podstawowym sposobem rozwiązania konfliktu między stronami.

Formy przemocy

Przemoc fizyczna – zamierzone działanie człowieka, zwrócone przeciwko fizyczności drugiego człowieka, niosące ryzyko uszkodzenia ciała, a w szczególności: popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielenie koniecznej pomocy,

Przemoc psychiczna – wszystkie działania zmierzające do poniżenia osoby wobec której stosowana jest przemoc – obrażanie, zastraszanie, pozbawianie wiary we własne możliwości, szantaż emocjonalny, „zabawa” uczuciami członka rodziny, zaniedbanie emocjonalne dziecka, alienacja rodzicielska (skala tego zjawiska rośnie), manipulacja, a w szczególności: wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie

się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb, itp.

Przemoc seksualna – zmuszanie osoby wobec której stosowana jest przemoc do jakiegokolwiek formy aktywności seksualnej wbrew jej woli, a w szczególności: wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych, itp.

Przemoc ekonomiczna – kontrolowanie finansów, odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, ograniczanie dostępu do wspólnych pieniędzy, zmuszanie do proszenia o pieniądze, uniemożliwianie dostępu do konta bankowego, intencjonalne powodowanie popadania w spiralę zadłużenia rodziny.

Zaniedbanie – zaniedbanie potrzeb fizycznych wobec osób bliskich, szczególnie wymagających pomocy w realizacji podstawowych potrzeb – najczęściej ofiarą zaniedbań padają dzieci oraz osoby starsze i niepełnosprawne poprzez zaniedbanie podstawowych potrzeb, opuszczenie dziecka bez zapewnienia bezpiecznych i odpowiednich warunków do rozwoju tj. „sieroctwo społeczne”, zaniechanie obowiązku opieki wobec osoby starszej itp.

W większości przypadków występowania przemocy, można zauważyć tendencję do występowania kilku form przemocy jednocześnie.

Przyczyny stosowania przemocy

Występowaniu przemocy domowej sprzyjają najczęściej takie czynniki ryzyka jak:

- **obniżona sprawność psychiczna i fizyczna** – osoba wobec której stosowana jest przemoc domowa jeśli choruje, jest osobą starszą czy niepełnosprawną może zostać przez osobę stosującą przemoc zdominowana z uwagi na poczucie przewagi i przekonanie że z uwagi na swój stan zdrowia jest zależna od rodziny lub opiekunów,
- **wzorce zachowań przemocowych** – twórca koncepcji stylów przywiązania, John Bowlby, wskazuje że relacja dziecka z rodzicem stanowi podstawowy element rozwoju psychospołecznego (J. Bowlby – Przywiązanie, 2007). Jeśli rodzic odrzuca dziecko, ignoruje jego potrzeby, konsekwencją takiej postawy jest narastająca złość, która kształtuje stały określony wzorzec zachowania dziecka. Dziecko dostrzega świat zewnętrzny jako wrogi i niebezpieczny, w którym trzeba walczyć, aby osiągnąć swoje potrzeby. Osoba taka może w życiu dorosłym łatwo wpadać w gniew i eskalować zachowania agresywne,
- **normy społeczne i kulturowe** – życie w środowisku osób, u których nadal przeważają przekonania np. o dominacji mężczyzny nad kobietą czy rodzica nad dzieckiem,

prowadzi do społecznego przyzwolenia na przemoc i podtrzymywania stereotypu autorytarnego modelu rodziny,

- **nadużywanie alkoholu** – alkohol poprzez obniżenie kontroli zachowań może przyczynić się do stosowania przemocy domowej. Zniekształcenia poznawcze oraz zniekształcona interpretacja zachowań innych osób mogą prowadzić do nieprawdziwych wniosków i przekonań, a tym samym zakończyć się agresją i złością. Stosowanie przemocy domowej nie jest tożsame z występowaniem problemu alkoholowego, jednak statystyki nadal wskazują na wysoką korelację obu tych okoliczności,
- **trudności ekonomiczne** – czynnikiem, który zwiększa poziom stresu i może prowadzić do eskalacji przemocy domowej jest zła kondycja finansowa rodziny, czy osób wspólnie gospodarujących. Pochodnymi tego problemu mogą być problemy długotrwałego bezrobocia, utrata środków materialnych czy finansowych, problemy zdrowotne, które mogą współwystępować, nawarstwiać się i przy trudnościach w ich rozwiązaniu prowadzić do zachowań przemocowych,
- **osobowość osoby stosującej przemoc** – brak lub obniżony poziom adekwatnego poczucia winy oraz brak lub osłabiona kontrola impulsów to czynniki ryzyka stosowania przemocy tkwiące w osobowości osoby stosującej przemoc domową.

Warto podkreślić, że nie ma jednej przyczyny, która prowadzi do stosowania przemocy domowej. Etiologia występowania przemocy rozpatrywana jest w aspekcie psychologicznym, kulturowym i społecznym.

Rozdział 2

Podstawy prawne ramowego programu ochrony osób doznających przemocy domowej

Rozdział drugi Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), poświęcony „Wolnościom, Prawom i Obowiązkom Człowieka i Obywatela”, reguluje zasady zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne.

Odzwierciedlanie tych zasad odnajdujemy w aktach prawnych wskazanych poniżej, stanowiących podstawę ramowego programu:

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. 2024 r., poz. 424 z późn. zm.),
2. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy (Dz.U. 2023 r. poz.1166),
3. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej (Dz.U. 2023 r. poz.1165),
4. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób zatrudnionych w tych ośrodkach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1158);
5. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach (Dz.U. 2023 r. poz. 1164),
6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. 2023 r. poz. 1870),
7. Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030, przyjęty Uchwałą nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 roku (Monitor Polski z dnia 15 listopada 2023 r., poz. 1232),
8. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2023 r. poz.901 z późn. zm.),

9. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151),
10. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 1550),
11. Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1266),
12. Ustawa z dnia z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2024 r. poz. 145),
13. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17),
14. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 37),
15. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2024 r. poz. 706),
16. Umowa międzynarodowa z dnia 11 maja 2011 r. Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (weszła w życie 1 sierpnia 2015 roku, Dz.U. z 2015 r. poz. 961, z późn. zm.),
17. Ustawa z dnia 20 stycznia 2021 r. o zmianie zakresu obowiązywania Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 149),
18. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2023 r. poz. 571 z późn. zm.).

Rozdział 3

Założenia i cele programu

CELE PROGRAMU

Celem głównym ramowego programu ochrony osób doznających przemocy domowej jest udzielanie pomocy tym osobom oraz przeciwdziałanie społecznie szkodliwemu zjawisku, jakim jest przemoc domowa.

Cele szczegółowe to:

- zwiększenie dostępności oraz wzrost efektywności ochrony osób doznających przemocy domowej,
- rozszerzenie form udzielanej pomocy osobom doznającym przemocy domowej,
- pogłębienie wiedzy i świadomości społecznej na temat tego zjawiska.

Wyznaczone cele mogą być osiągnięte poprzez następujące działania:

I. Działania diagnostyczne:

prowadzenie badań diagnostycznych, polegających na badaniu środowiska oraz indywidualnej diagnozie osoby dotkniętej przemocą domową, w tym także z wykorzystaniem dostępnej dokumentacji medycznej, psychologicznej, szkolnej i innej, wywiadu z osobą badaną, analizie współpracy służb, instytucji i organizacji w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą domową na danym terenie, np. funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych. Diagnoza powinna też obejmować rozpoznanie istniejących barier, ograniczeń w zakresie pomocy, co pozwoli podjąć skuteczne działania w celu przeciwdziałania, adekwatne do potrzeb i lokalnej specyfiki.

II. Działania pomocowe, interwencyjne:

1. udostępnianie wsparcia psychologicznego, prawnego, mediacyjnego, socjalnego, zawodowego, poradnictwa rodzinnego, pedagogicznego oraz medycznego,
2. prowadzenie indywidualnych konsultacji psychologicznych dla osób dorosłych dotkniętych przemocą domową,
3. prowadzenie grup wsparcia,
4. prowadzenie grup psychoterapeutycznych dla osób, które doświadczyły przemocy domowej,
5. prowadzenie indywidualnych porad wychowawczych dla rodziców/opiekunów i ich dzieci,

6. prowadzenie zajęć grupowych na temat nauki umiejętności wychowawczych dla osób dotkniętych przemocą domową,
7. prowadzenie treningów samoobrony dla osób doznających przemocy domowej z elementami nauki zachowań asertywnych,
8. prowadzenie warsztatów na temat budowania i wzmacniania poczucia własnej wartości,
9. prowadzenie warsztatów na temat budowania i rozwoju potencjału kobiecości,
10. prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci,
11. prowadzenie zajęć reedukacyjnych dla dzieci z problemami szkolnymi,
12. prowadzenie bajkoterapii dla dzieci z problemami lękowymi, depresyjnymi, zaburzeniami zachowania o charakterze agresywnym,
13. prowadzenie porad lekarza psychiatry dla dorosłych,
14. prowadzenie konsultacji przez lekarza pediatrę lub psychiatrę dziecięcego.
15. udostępnianie wsparcia psychologicznego, prawnego poprzez bezpłatną infolinię;
16. udzielania wsparcia w ramach interwencji kryzysowej dla osób i rodzin doświadczających przemocy domowej.

III. **Działania edukacyjno-profilaktyczne:**

1. prowadzenie w społecznościach lokalnych kampanii społecznych, organizowanie konferencji, działań edukacyjno-profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w formie warsztatów, szkoleń, pogadank;
2. rozpowszechnianie informacji na temat zjawiska przemocy domowej i sposobów przeciwdziałania temu zjawisku oraz dostępnych form wsparcia psychologicznego, prawnego, mediacyjnego, socjalnego, zawodowego, poradnictwa rodzinnego, pedagogicznego oraz medycznego w formie materiałów szkoleniowych i materiałów edukacyjno-informacyjnych (ulotek, stron www);
3. prowadzenie edukacji prawnej w formie poradnictwa w zakresie procedur prawnych; funkcjonowania i zadań niektórych instytucji, zbierania dowodów do spraw sądowych, pisania wniosków/pozwów do sądu;
4. dostarczanie informacji na temat praw socjalnych np. możliwości otrzymania zasiłków, pomocy rzeczowej, a także metod szukania pracy; korzystania z pomocy pracowników socjalnych (m.in. wsparcia przy rozwiązywaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych, prawidłowym prowadzeniu gospodarstwa domowego, aktywizacji zawodowej, pomocy w trudnościach wynikających z załatwiania spraw urzędowych, itp.);
5. promowanie stylu życia i form komunikacji służących poprawie relacji społecznych i wzmacnianiu więzi rodzinnych, w tym edukacji w zakresie prawidłowych metod

wychowawczych tzn. budowania konstruktywnych relacji z dzieckiem, dbania o jego potrzeby i wspieranie w rozwoju;

6. zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej poprzez szkolenie, uczestnictwo w konferencjach, warsztatach, dostęp do literatury dotyczącej przemocy domowej.

Wyznaczone cele pomocy dla osób doznających przemocy domowej mogą być osiągnięte poprzez następujące działania:

Lp.	DZIAŁANIE	REALIZATOR
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE ORAZ DZIAŁANIA INFORMACYJNO-EDUKACYJNE		
1.	Rozpowszechnianie informatorów oraz aktualnych baz teleadresowych instytucji, podmiotów i NGO (realizujących działania wobec osób doznających przemocy domowej)	JST, prezesa sądów rejonowych, prokuratorzy rejonowi, komendanci powiatowi/miejscy Policji, komendanci oddziałów Żandarmerii Wojskowej, organy samorządu terytorialnego
2.	Ewidencjonowanie instytucji rządowych i samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych, które realizują wszelkie działania adresowane do osób doznających przemoc domową	JST – szczebel powiatowy i gminny
3.	Aktualizacja na stronach internetowych wojewodów baz teleadresowych instytucji samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób doznających przemocy domowej, z wyszczególnieniem podmiotów zapewniających miejsca schronienia oraz podmiotów świadczących wsparcie w formie poradnictwa specjalistycznego	Wojewoda

4.	Przesyłanie informatorów zawierających aktualne bazy teleadresowe z danego powiatu (tj. instytucji rządowych i samorządowych, podmiotów i NGO realizujących działania adresowane do osób stosujących przemoc domową), właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowym/miejskim Policji, komendantom oddziałów Żandarmerii Wojskowej oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom	JST – szczebel powiatowy
5.	Opracowanie i realizacja indywidualnych i grupowych działań edukacyjnych kierowanych do osób doznających przemocy domowej, w szczególności w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc domowej,	JST – szczebel gminny i powiatowy
DZIAŁANIA INTERWENCYJNE		
1.	Działania w ramach zespołów interdyscyplinarnych oraz grup diagnostyczno-pomocowych w ramach procedury „Niebieskie Karty”	podmioty i organizacje działające w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej w ramach zespołów interdyscyplinarnych lub grup diagnostyczno-pomocowych, wymienionych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej
2.	Ochrona osoby doznającej przemocy domowej przed dalszym krzywdzeniem poprzez uniemożliwienie osobie stosującej przemoc domową korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania z osobą doznającą przemocy domowej oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej zgodnie z przepisami: ustawy o Policji, ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, Kodeksu postępowania cywilnego oraz ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej	Minister Sprawiedliwości, Minister Obrony Narodowej, Prokurator Generalny, Policja, jednostki organizacyjne Żandarmerii Wojskowej, jednostki prokuratury, zespoły kuratorskiej służby sądowej

3.	Realizowanie przez instytucje publiczne zajmujące się pomocą osobom doznającym przemocy domowej pomocy w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, terapii indywidualnej lub grupowej, pomocy w formie grup wsparcia lub innych grup samopomocowych oraz programów terapeutycznych	JST szczebla gminnego we współpracy z placówkami ochrony zdrowia, placówkami oświatowymi oraz organizacjami pozarządowymi
4.	Zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej pomocy, świadczonej przez punkty konsultacyjne	JST – szczebel gminny
5.	Zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej pomocy świadczonej przez ośrodki wsparcia, ośrodki interwencji kryzysowej oraz przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej	JST – szczebel gminny i/lub powiatowy
6.	Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do ogólnopolskich całodobowych telefonów zaufania, interwencyjnych (dotyczących zgłoszeń alarmowych o wystąpieniu lub podejrzeniu wystąpienia nagłego zagrożenia życia, zdrowia, środowiska, mienia oraz zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego, przekazanych na numery alarmowe obsługiwane w centrum powiadamiania ratunkowego, z zewnętrznych systemów monitoringu albo przy wykorzystaniu innych środków komunikacji, które umożliwiają niezwłoczne przekazanie tej informacji do centrum powiadamiania ratunkowego) lub informacyjnych dla osób doznających przemocy domowej oraz dostępności do lokalnych i regionalnych telefonów zaufania dla osób doznających przemocy domowej	minister właściwy do spraw zdrowia przy wsparciu Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, ministra do spraw równości, minister właściwy do spraw wewnętrznych, JST - szczebel gminny, powiatowy i wojewódzki, we współpracy z organizacjami pozarządowymi
7.	Wzmacnianie ochrony osób doznających przemocy domowej w toku postępowania karnego przez przesłuchiwanie małoletnich w przyjaznych pokojach przesłuchań	Minister Sprawiedliwości, sądy powszechne, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, Policja

8.	Zapewnianie ochrony dzieciom w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej	JST – szczebel gminny i powiatowy, sądy powszechne
9.	Tworzenie warunków umożliwiających osobom doznającym przemocy domowej otrzymanie w pierwszej kolejności lokali socjalnych	JST – szczebel gminny
DZIAŁANIA EWALUACYJNE I MONITORUJĄCE		
1.	Monitorowanie pomocy udzielanej osobom doznającym przemocy domowej	minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie, JST – szczebel gminny i powiatowy
2.	Nadzór nad wykonywaniem zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej realizowanych przez samorząd gminny, powiatowy i województwa	wojewodowie
3.	Badanie przypadków śmiertelnych wynikających ze stosowania przemocy domowej	Minister Sprawiedliwości, sądy powszechne, prokuratorzy, Policja

Rozdział 4

Adresaci programu

Wszystkie cele i prowadzące do ich realizacji działania określone w przedmiotowym programie prowadzić mają do udzielenia skutecznej pomocy osobie doznającej przemocy domowej, w efekcie zaś do poprawy sytuacji życiowej tej osoby.

Efektywne osiągnięcie celu jest możliwe poprzez spójne i interdyscyplinarne działania podejmowane przez kompetentnych specjalistów działających w ramach wielowymiarowego systemu pomocy dla osób doświadczających przemocy domowej.

Adresami programu są:

1. osoby doświadczające przemocy domowej, w tym m.in.: dzieci, młodzież, osoby dorosłe, w tym współmałżonkowie/partnerzy, osoby starsze i niepełnosprawne,
2. świadkowie przemocy domowej,
3. społeczności lokalne,
4. podmioty i osoby działające w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej,
5. osoby zagrożone wystąpieniem zjawiska przemocy domowej.

Rozdział 5

Podmioty realizujące program

Organy administracji rządowej i samorządowej oraz organizacje pozarządowe działają na zasadzie wzajemnej współpracy wobec zjawiska przemocy domowej. Obowiązek ten wynika z przepisu art. 9 ust 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, zgodnie z którym organy administracji rządowej i samorządowej współdziałają z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania pomocy osobom doznającym przemocy domowej, oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy domowej. Z kolei przepis art. 9a ust.1 stanowi, iż gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym, który jest powoływany przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta.

Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w tym:

1. opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej,
2. prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową,
3. zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia,
4. tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

1. opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej,
2. opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową,
3. zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia,
4. zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

1. tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej,
2. opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową,
3. opracowywanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową,
4. wydawanie zaświadczeń o zgłoszeniu się osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach, o których mowa w pkt 2 i 3, oraz o ich ukończeniu.

Stworzenie systemu przeciwdziałania przemocy domowej opartego na współpracy różnych podmiotów ma na celu zwiększenie efektywności działań zmierzających do niwelowania tego niepożądanego zjawiska.

Zakres i forma pomocy udzielanej osobom doznającym przemocy domowej to:

1. poradnictwo medyczne, psychologiczne, prawne, socjalne, zawodowe i rodzinne;
2. interwencja kryzysowa i wsparcie;
3. ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobie stosującej przemoc domową korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania z osobą doznającą przemocy domowej oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej;
4. zapewnienie osobie doznającej przemocy domowej bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
5. badanie lekarskie w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
6. zapewnienie osobie doznającej przemocy domowej, która nie ma tytułu prawnego do lokalu zajmowanego wspólnie z osobą stosującą przemoc domową, pomocy w uzyskaniu mieszkania;
7. udzielanie informacji o dostępnych formach wsparcia wskazanych powyżej;
8. zapewnienie w ramach schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, co najmniej podstawowych usług w zakresie interwencyjnym, terapeutyczno-wspomagającym oraz potrzeb bytowych, które mają na celu zapewnienie bezpieczeństwa tym osobom, a także udzielenie pomocy i wsparcia zgodnie z ich potrzebami dostosowanymi do sytuacji życiowej (pomoc i wsparcie są świadczone przez specjalistów w dziedzinie przeciwdziałania przemocy domowej dających gwarancję wysokiej jakości usług, zatrudnionych w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doznających przemocy domowej,

w tym przez psychologów, pedagogów, pracowników socjalnych, prawników i terapeutów).

Organy administracji rządowej i samorządowej oraz organizacje pozarządowe działają na zasadzie wzajemnej współpracy wobec zjawiska przemocy domowej. Obowiązek ten wynika z przepisu art. 9 ust 1 przywołanej ustawy, zgodnie z którym organy administracji rządowej i samorządowej współdziałają z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania pomocy osobom doznającym przemocy domowej, oddziaływania na osoby stosujące przemoc domową oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy domowej, w szczególności przyczyn i skutków przemocy domowej. Ustęp 2 przytoczonego przepisu daje podstawę do zlecenia przez organy administracji rządowej lub samorządowej realizacji zadań określonych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571 z późn. zm.).

Stworzenie systemu przeciwdziałania przemocy domowej opartego na współpracy różnych podmiotów ma na celu zwiększenie efektywności działań zmierzających do niwelowania tego niepożądanego zjawiska.

Rozdział 6

Zasady realizacji programu

W celu efektywnej realizacji programu niezbędna jest transparentność zasad jego prowadzenia. Zagwarantowanie przejrzystości i czytelności zasad realizacji zostanie osiągnięte poprzez określenie:

1. miejsca realizacji programu – wskazanie gdzie będą odbywać się zajęcia dla uczestników, w jakich warunkach oraz gdzie prowadzone będą prace administracyjno-biurowe na rzecz danego programu, miejsce realizacji programu nie może być tożsame z miejscem, w którym realizowane są programy dla osób stosujących przemoc domową,
2. formy proponowanych zajęć (np. grupowe, indywidualne, warsztatowe, treningowe, itp.) oraz ich wymiaru, tj. liczbę godzin poszczególnych zajęć,
3. liczby uczestników na danych zajęciach,
4. norm, zasad i praw obowiązujących uczestników oraz realizatorów,
5. zasad korzystania z dostępnej infrastruktury,
6. zasad prowadzenia i przechowywania dokumentacji, ochrony danych osobowych, list obecności uczestników,
7. zasad współpracy z innymi podmiotami (organizacjami, instytucjami) działającymi na danym terenie na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej.

Opracowanie programu ochrony osób doznających przemocy domowej powinno być oparte na konkretnych założeniach i rekomendacjach wynikających z przeprowadzonej diagnozy społecznej (środowiskowej), uwzględniającej rozmiary zjawiska, sytuację psychospołeczną osób doznających przemocy domowej oraz konsekwencje, wynikające z danego stanu rzeczy. Oznacza to, że program ochrony osób doznających przemocy domowej musi być **adekwatny do potrzeb** występujących w danej sytuacji. Okres realizacji programu powinien być odpowiedni do problemów, jakie posiada osoba doznająca przemocy domowej i celów programu. Realizacja programu ochrony osób doznających przemocy domowej winna przebiegać **kompleksowo i komplementarnie** z programami oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych adresowanych do osób stosujących przemoc domową. Podmioty realizujące program powinny przestrzegać **zasady etyki** zawodowej np. tajemnicy dotyczącej problemów klienta.

Rozdział 7

Ewaluacja

Przebieg i efekty realizacji programu ochrony osób doznających przemocy domowej powinny być objęte działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi, prowadzonymi przez realizatorów programów opracowanych i realizowanych na danym szczeblu samorządu terytorialnego czyli przez gminę, powiat. Należy określić czas przeprowadzania ewaluacji i sposób monitorowania osiągnięcia celów (głównego i szczegółowych).

Etapami ewaluacji są:

1. gromadzenie danych,
2. analiza danych zmierzająca do oceny czy wyznaczone cele zostały osiągnięte,
3. opracowanie środków i sposobów na poprawienie efektywności zaplanowanych działań,
4. sprawozdawczość (raportowanie).

Opracowanie Programu :

Agnieszka Bocian, Katarzyna Łęgowska